

HÁY JÁNOS

From her to Eternity

(RÉSZLET A BOLDOG BOLDOGTALAN C. REGÉNYBŐL)

Mindenki egyedül van, gondolta valaki, még nem szerepelt a könyvben, persze egyszerűbb lenne, ha például a tanárnő lenne, vagy a boldogtalanságra felesküdt nő, de nem, ez egy új szereplő, akinek a barátnője néhány napja temette el a férjét. Mindenki egyedül van, mondta. Nem volt jó mondat, de mit lehet várni egy olyan nőtől, aki egyik nap elhatározta, hogy felhagy azzal a szándékkal, hogy boldog legyen, inkább vállalja azt a sok-sok gyöttrődést, ami jellemezte az életét, amiben végül is otthon érzi magát. Hoppá, akkor ez mégis az a nő volt, akivel kezdtük a könyvet, vagy egy másik, mert rengeteg nő (és/vagy férfi) gondolta ugyanazt, hogy felhagy a boldogság utáni kimerítő hajszával, inkább választja a boldogtalan, de kényelmes, ilyen módon hosszú futamidőre számottartó életet (a megoldás: másik).

Mindenki egyedül van. A férjét elvesztett nő, egyébként színésznő, elsírta magát. Sokáig nem szólt semmit, aztán egyszer csak annyit, hogy én eddig nem voltam egyedül. Azt se tudom, mit csináljak abban az időben, amikor vele voltam. Itt állok a szobában, aztán leülök, kapcsolgatom a tévét, és megy az idő, de olyan kibírhatatlanul lassan, hogy szinte fáj. Meg lehet szokni, csak idő kérdése, mondta a barátnő, én sem hittem volna, hogy képes vagyok így élni, hogy tök egyedül, hogy képes vagyok felvállalni, hogy nekem nem sikerült, és tessék, itt vagyok. Különben senkinek sem sikerült.

Nekem igen, mondta a férjét elvesztett nő.

Minden életet meg lehet szokni, mondta a barátnő, az északi sarkon is élnek emberek. Azt hiszed, boldogok?

Nem, kérdezte a nő.

Abban a kurva hidegben nem lehet boldognak lenni, csak úgy vannak, érted, élnek. Menj emberek közé, csinálj valami programot.

Nem tudok, mondta a férjét elvesztett nő.

Amúgy a színésznő egy általa nem annyira kedvelt fővárosi színházban dolgozott, olyan darabok mögé kellett a testét tennie, hogy tényleg szégyellte magát. A legtöbb előadásra még a legközelebbi barátait sem merte elhívni. Na, jó, volt néha egy-egy kísérleti bemutató

a stúdióban, az olyan volt, hogy legalább egy pillanatra el tudta hinni magáról, hogy nem szórakoztatóipari alkalmazott, hanem művész. Mégis kitartott, mert megbízható fizetése volt, ki akarna felszámolni egy ilyen biztos háttérrel. Az is rossz, mondta, hogy alig van már olyan szerep, ami nekem jó, már egy Médeát se játszhatnék el, ahhoz is túl öreg vagyok, már ha ez a színház bármikor is gondolkodott volna egy Médea-bemutatóról, amiben szerintük egy idióta görög nő megöli a gyerekeit, hogy visszakapja a szerelmét.

Nehéz megöregedni, mondta a barátnő.

Pláne, ha színésznő vagy, akinek a teste volt kitéve a placra, az a test, ami valamikor szép volt, és most belépsz a színészbüfébe, és nem fordítja oda senki a tekintetét. Mindegy milyen jó vagy szakmailag, egyszerűen nem vagy szép. Különben itt vagyok, mondta, hogy mondta, mikor bement előadás után, de a többiek csak azt mondták, hogy mi is.

A színésznő soha nem vette észre azt a kelléket, aki azért ült minden este előadás végéig a büfében, hogy odafordíthassa a tekintetét a színésznőre, itt a büfében is, amikor már nincs rajta az aktuális jelmez, legfeljebb a beszédében van még olyan színpadias. Amióta először látta, azóta szerelmes bele, csak nem mondhatja meg, mert ő csak egy kellékes. Színész szeretett volna lenni, egyszer el is jutott a harmadik rostaig, de ahogyan a neve is jelzi, rosta, valakinek ki kell hullania, és az ő volt, de színházközelben akart maradni. Akit egyszer megfertőzött a színház, az már máshol nem akar élni, így válik színházzá az egész világ, hogy a színházon kívüli világ megszűnik. Nézte a belépő színésznőt, de a színésznő nem látta, hogy nézve van. Még mindig milyen gyönyörű, erre gondolt, mert nem a drámaírók határozzák meg, hogy ki a szép. Attól, mert nem tudnak ilyen korú nőket megírni, attól még szép, csak kevés vagy épp csak jelentéktelen szerep jut neki. De kár, hogy a színésznő minderről pont semmit sem tudott. Különben itt vagyok, mondta, mire a többi színészek, hogy mi is, csak a kellékes mondta magában, hogy de jó.

El volt keseredve az egyik szereplő, vagy mindegyik, és talán az is, aki róluk beszél, egy férfi, aki elvesztette a babáját, egy nő, aki elvesztette a babáját, egy kislány, aki elvesztette a babáját. Hogyan is lehetne folytatni ezek után az életet, gondolta a meg nem nevezett szereplő, talán a regény kulcsfigurája, de véletlen mégis kimaradt, mert mások kitér-

ták, nem tudta érvényre juttatni az akaratát, mert más szereplők élet-akarata nem tette lehetővé, így aztán alávetette magát ezeknek az élet-akaratoknak. Megszűnt létezni az az akarat, ami benne volt, s átadta a helyét egy mérhetetlen fájdalomnak, amely fájdalom a természetéből adódóan nem tudja feltenni azt a kérdést, hogy lehetek-e ettől a naptól boldogtalan, mert ez a kérdés ebben a helyzetben nevetségesnek tűnik, hiszen alig egy órája hívták fel, hogy egy sajnálatos baleset következtében, iskolai kirándulás volt, és a fia. Micsoda, kérdezett vissza, mi történt?

Vannak olyan mondatok, amelyek egyszerűen lélektani okokból nem érthetők, amely mondatok azzal kérkednek, hogy mától én fogom neked át- vagy egyszerűen csak rendezni az életedet, méghozzá egy életre, és ilyen gyors átrendeződésre ez az apa nem volt képes. Még az sem jutott eszébe, hogy annak a híres, amúgy általa nagyon szeretett énekesnek a gyereke is így járt. Most nem jutott az eszébe, holott emlékezett, hogy mindig gondolkodott rajta, hogy hogy lehet valakinek az a neve, hogy barlang, mert ez volt a neve angolul, hogy magyarul. Ez azért elég furcsán hangzik, s ha volna érzéke a metaforikus beszédhez, akkor biztosan tudna mögétenni egy seregnyi jelentést, de nem szerette a hasonlatokat, a koincidenciákat, az olyan eseményeket és szavakat, amelyek azért, mert valamire utalnak mélyebb jelentést követelnek maguknak, holott nincs ilyen mélyebb jelentés, ha van, annak ezek nélkül a szavak nélkül is meg kell képződnie. Mert az ilyen szavak, mint egy barlangról elnevezett ember, nem jelentenek semmi többet, minthogy ez az ember neve, még akkor is, ha ez a gyerek épp egy barlang közelében csúszott meg egy sziklán. Minden sziklás hegy környékén van egy barlang, ezt a legamatórebb túrázó, aki még a Kéktúráról sem hallott, csak a normafai sétaútról, az is tudja. Ezért sem hagyja el a Normafát, mert az biztonságos hely, csak a hozzá hasonló biztonságra törekvő, ám mégis egészséges életmódot követő más budapestiekkel (ez ugye, budait jelent, mert csak a budaiak mondják, hogy budapestiek, a Pesten lakók magukat pestieknek tartják, de a budaiak, hogy ne hozzák zavarba a beszélgetőtársukat, hogy Márai Sándor megfogalmazásában nem egy városrészben, hanem egy világnézetben laknak, ezért a hol laksz, Pesten, kérdésre a nem, Budán válasz helyett mindig a Budapest megnevezést használják. Hol laksz, Pesten? Igen, Budapesten, mondják, de mindenki tudja, ez egy budai geci, legalábbis, aki eljutott idáig az olvasásban, biztosan tudni fogja, bár, ha az olvasó budai, akkor kétféleképpen reagálhat,

maradhat az iménti megnevezésnél, budai geci, vagy mondhatja azt is, hogy ő is egy budai lakos), sajnos olyan hosszú volt a kitérő, hogy elveszett a kitérő előtt megkezdett mondat vége.

De visszatérve a szimbolikus névadáshoz, egyáltalán nem azért lett ez a dalszerző és énekes ennyire jó, mert elmerült a saját neve által kínált mélységekben, a barlang, mondjuk úgy, bugyraiban, mint az Isteni színjáték vándora, mert akkor is ez lett volna az útja, ha mondjuk, hegycsúcsnak hívják, vagy lekopott röghegységnek (ez egy magyar név, Mátrai, Bakonyi, Börzsönyi, Büki, Zempléni). Nem használt volna kevésbé amfetaminszármazékokat a nyolcvanas és kilencvenes években, merthogy a hegycsúcs eleve a friss elmét feltételezi, ahol az oxigéndús levegő minden mérget képes helyettesíteni, pláne, ha azt is belekalkuláljuk, hogy az igazi csúcsok épp hogy oxigénhiányosak, és pont úgy hatnak az elmére, mintha valaki túladaogolta volna magát. Ennek az apának nem jutott most eszébe semmi, az énekes sem, az énekes neve sem, és az a dal sem, ami idetartozó lett volna, hogy *From Her to Eternity*, legalábbis tartalmilag, persze csak részben, mert az angol még mindig küzd ezzel a nyelvi gyermekbetegséggel, hogy vannak benne nemek, s akit az apa elveszített, egy fiú volt (*From Him to Eternity*). Egy fiú, aki elindult a fények útján, ezt már egy magyar énekes éneкли, nekünk ilyen számok jutottak, gondolná a férfi, ha ezt gondolná, de nem gondolja, mert mást gondolt, leginkább semmit, és nem azért, ami miatt a jógaoktató, hanem mert nem tudott gondolatokká formálódni az, amit érzett.

Hogy lehet ettől a naptól élni, ezt gondolta, mikor már gondolt valamit, nem mert a feleségére nézni, mert attól félt, a szemében lesznek olyan fények, amely fények ezt a mai nappal szintén szerencsétlenül járt anyát vádolják valamivel, hogy ő hagyta, hogy a gyerekük ilyen legyen, egy ilyen állandóan vakmerősködő, hogy mindent megengedett már a játszóterén is, a mászókán, igen, ott kezdődött. Nem kellett volna már akkor figyelmeztetni? S az elmaradt figyelmeztetés nem közvetlen előzménye annak, ami történt? Vagy egyszerűen csak ez az anya volt, aki átutalta a kirándulás árát, mert az apa nem ért rá ilyen-nel foglalkozni, talán azt se tudta, hogy kell belépni az internetbankba. Ez a férfi egyébként színházban dolgozott, most mindegy, hogy mit. Vagy akarod, hogy legyen valami konkrét? Elég az, hogy nem színész volt, mondjuk legyen rendező, az jó lesz, mert a kellékes, az valaki más volt, de nem ismerte a színésznőt, csak a férjét, és nem is szakmai

vonalon, bár szakmai vonalon is lehettek volna ismerősök, mert ez a férj is szakmabeli volt, világosító, de nem onnan, hanem mert ugyanannál a szolgáltatónál vásároltak autót, és többször találkoztak a szakszervizben, ahová azért kellett járniuk, mert mindketten hitelre vették az autót, s a hitelnek feltétele az extrabiztosítás, és hogy egy méregdrága szakszervizbe hordják az autókat. Kedvezményes hitelnek látszott, de ha a felárazott szerelési díjakat is hozzászámítja az ember, ez a hitel már korántsem volt ingyen, ahogyan az üzletkötő jellemezte. Erről beszélgettek, meg hogy minden szemfényvesztés, a hitelektől a valóságsókon át a megtörtént eseményeket felhasználó filmekig, és ehhez képest a színház tényleg egy igaz dolog, mert legalább tudni lehet, hogy akik a színpadon vannak, azok a valóságban csak színészek, hogy senki nem fog a Lear király jelmezében kimenni az utcára. Bezzeg a bankok meg a különféle befektetési alapok, hát megérik a pénzüket, szokás mondani. Pedig pont a pénzüket nem érik meg, ezt a színésznő akkor még nem halott férje mondta, mert végül mindenki halott lesz, csak addig, amíg él, nem gondol rá, hogy az lesz, és beszél. Sőt a súlyos betegség folyamán se gondol rá, hogy hát az lesz a vége, ami lesz, mert hogy lehetne egy halálos betegséggel megbirkózni, ha az ember nem hisz a jó kimenetelben, hogy bár halálos betegség, de rá ez a jelzős kitétel épp nem vonatkozik, hiszen ő az a néhány százalék, aki pozitív kimenetelre számíthat, hamarosan egy negatív diagnózissal, s ami nem öl meg, az megerősít. Ezt jó lett volna megtapasztalni, gondolta volna a színésznő férje, ha még élt volna akkor, amikor ezt gondolhatta volna. De épp azért nem gondolhatott ilyet, mert erre a gondolatra nem adott módot a sors. Tehát ez egy olyan gondolat, amit nem gondolhat, mert ha megtapasztalja, akkor ugye él, ezért nem mondhatja, hogy jó lett volna, ha meg nem tapasztalja meg, akkor ugye, nem is tud ezen elmélázni, mert épp a meg nem tapasztalás jelenti azt, hogy nem él.

Érdekes, hogy egy mondat magában hordozza a lehetetlenségét, gondolta valaki a könyvben, amit épp írok. Lehet, hogy én, vagy az írója, aki lehetek épp én, ha épp tisztában volna bárki is azzal, hogy kicsoda, hogy ki vagyok én. Akárcsak én is tudatában volnék annak, hogy ki vagyok, de senki nincs tudatában annak, hogy kicsoda, és meglepődik, amikor olyan dolgok történnek vele, amely dolgokkal, hát nem is tud elszámolni, mert azt gondolja, én olyat biztos nem csinálnék, ha meg csináltam, akkor végül is milyen ember vagyok. Nem, az én csak egy kommunikációs fordulat. Csak azért tudjuk használni,

mert megtanultunk beszélni, amúgy fogalmunk sincsen arról, hogy valójában kik vagyunk, hogy ripsz-ropsz például meghalunk, hát ezt senki nem akarná, hogy megtörténjen vele. Ez is azt bizonyítja, hogy egyáltalán nem vagyunk tisztában azzal, hogy kik vagyunk, és váratlanul ér bennünket is a halálunk. Hogy erre azért nem számítottunk, vagy számítottunk, de nem így, mert az énünket nem azzal a biológiummal azonosítjuk, amely biológiai szerkezet magában hordozza ezt a betegséget, hanem valamiféle lelki és jellembeli sajátosságokkal, amely sajátosságok épp az én eredendő tulajdonságaival, például a testi törekenységgel nem számolnak... Hú, ezt most kicsit hosszan írtam le. Teljesen kiestem a történetből. Gondolom, mindenki kiesett. Legyen annyi engesztelés, hogy amíg csak a történetből esünk ki és nem az életünkéből, mint a fentebb említett férj, addig megvan a visszatérés lehetősége, mint ezt mindahányan, akik idáig eljutottak, meg tapasztalhatjuk az alábbi bekezdésben.

A *From Her to Eternity*t, ami egyébként egy szójáték, hogy *from here to eternity* vagyis most és mindörökké. Ezt mondanám a szerelmemnek, ha még szeretném, és ha még ő is szeretne, hogy most is és mindenkor és mindörökké, de persze nem, pedig igen, csak a vétkeinket nem tudjuk megbocsátani, azt a vétket, amit egymás ellen követünk el, vagy a szöveg ellen ezzel a betoldással, hogy üzenetet küldjünk annak, akitől azt akarjuk, hogy szeressen (Szeress!). Persze az üzenet nem ér célba, mert a regény a legjobb esetben is csak egy év múlva jelenik meg, akkor meg már teljesen okafogyott ez a néhány mondat, ráadásul nem is olvassa el ezt a könyvet, mert irtózik minden olyan dologtól, amihez hozzáértem, például ettől a szövegtől vagy a csésztől, amiből nála ittam a kávé. Lomtalanításkor találták meg a gyűjtőgetők. De jól néz ki, ezt meg mért dobták ki?

Hát nem véletlenül!

Ezt a dalt a színésznő sem tudta énekelni magában, vagy magának, mert mint említettük, egyedül volt. Nem tudott ez a dal benne sem felszakítani valami görcsös fájdalmat, hogy a torkán ömöljön ki az az érzés, ami így folyamatosan, akár egy rossz hasonlatban, a kés ott vágkált a szívében, nem elég, hogy bele lett szúrva, de folyamatosan meg is volt forgatva. Nem ismerte ezt a dalt, sem az énekest, sem azt az apát, akinek ugyanaz a sors jutott bizonyos szempontból, mint az énekesnek. Sajnos, a hasonlóság épp azon a vonalon történt meg, amiben senki nem akarna megélni hasonlóságot egyetlen ismert emberrel sem,

valamint ismeretlenekkel sem. Az ismeretlen emberek egyébként azt gondolják, hogy az ismert emberekkel ilyesmi nem történhet meg, amikor megtörténik, akkor azt, hogy az ismertségük kárpótolja őket azért, mert például lelőtték, mint Martin Luther Kinget, vagy öngyilkos lett, mint Kurt Cobain, vagy csak egyszerűen elpatkolt drogüladagolásban, itt nem is érdemes neveket írni, annyian vannak.

Ha ismert ember lennék, gondolja az ismeretlen ember, mindennel meg tudnék birkózni. Azért mondhatja ezt, mert fogalma sincs arról, mi volt az ára az ismertségnek, hogy az azért nincs ingyen, s egy ilyen elhasználódott idegrendszernek egy újabb csapás, hogy elhagy a szerelmem, vagy meghal a gyerekem, tulajdonképpen már teljességgel feldolgozhatatlan, és nincs ott senki, aki mellette állna a feldolgozásban, mert csak az ismertség-intézmény alkalmazottai vannak ott, és a rajongók. Valójában tök egyedül van, gondolja, amikor elül a zaj körülötte, s hogy nem mindenki van egyedül, mert mindenkit szeret valaki, csak őt nem szereti senki, mert az ismertsége elrekeszt előle minden valós érzést. És már ő sem tud szeretni, mert amikor kipakolja az érzelmeket magából, mondjuk, egy koncerten, olyan üres marad, mint egy elhagyott, mi legyen, talán raktárépület, az elég nagy, és eléggé fedi a lelki kiüresedést, mint hasonlat. Üres marad, mint egy elhagyott raktárépület, ami mellett más üresen hagyott raktárépületek állnak, például a jogaoktatóé is és az élet örömeire fogékonyságot nem mutató író raktárépülete, amely raktárépület amúgy nem volt teljesen üres, de nem árurom el, mit rejtegetett ott ez a minden hájjal megkent alkotó, maradjon ez a regény titka, amiről azt lehet gondolni, hogy egyszer majd kiderül, vagy a későbbi elemzők kiderítik.

Közben keresem azt a szereplőt, amelyik el tudja ezt a dalt énekelni, mert elveszített egy fontos embert az életében, aki nő volt, valamint ismeri ezt a dalt, sőt más dalokat is ettől az előadótól, azokat fogja dudorászni, ha már elénekelte a korábban megnevezettet, könnyes szemmel, mert olyan állapotban van, amihez passzol a könnyes szem (weeping song). Vesztesre áll az élete minden területén, bár elég csak egyen vesztesre állni, az rányomja a bélyegét mindenre. Tudod, mi az az egy? A könyv végére tudni fogod.

Ahogy keresgélek, arra gondolok, hogy az ember közeli barátai még ismerhetik egymást, akkor is, ha az egyik a gimnáziumhoz kötődik, a másik az egyetemhez. Ebben a könyvben általában olyanok szerepel-

nek, akik egyetemre is jártak, tehát felsőfokú végzettségük van, aminek, pontosabban aminek és nagyban a származásuk következtében a társadalom olyan kivételezettjei, akik a legjobb lakóövezetekben élnek, Budán az első, a második, a tizenkettedik kerületben, vagy az agglomerációban rendelkeznek kivételesen jó minőségű ingatlannal. Őket inkább kihagyom, ez a Budapestre ingázás ez nagyon időigényes, még egy regényben is, ráadásul környezetvédelmi szempontból is aggályos, nem szeretném, ha a zöld mozgalmak aktivistái rám vetnék magukat, s kitiltanák a könyvet a forgalomból. Budán laknak, és feltehetőleg van nekik a Balatonon vagy az Őrségben egy plusz tulajdonuk, hatalmas kerttel és a környék lakosainak házaikhoz képest rendkívül jó minőségű és jól felszerelt lakóépületekkel, amely lakóépületek, mert nekik, hogy úgy mondjam, volt ízlésük, megőrizték azokat a rusztikus elemeket, amelyek nélkül elképzelhetetlen az őrségi népi építészet, valamint a Balaton-felvidéki. Ez az az építészet, amitől mindenki, akinek ilyenben zajlott a gyerekkora, amúgy menekül, akár egy lakótelepi lakásba is, ahol megfelelő méretűek az ablakok, és nem elviselhetetlen a belmagasság, és nem a padlásfeljáró alatt lett kialakítva a fürdőszoba. Ezeknek a budai szereplőknek nem azért fáj a szívük, mert kicseszték velük az élet, hogy szegények, és úgy kell tíz körömmel kikaparni, no, nem a gesztenyét, hanem a mindennapi minimumot, az ő szívük tényleg azért fáj, mert fáj. Nem akadnak el a lét materiális nehézségeinél szívfájdalom terén. Ülnek a budai villákban vagy villarészekben, azért nem olyan jó a kilátás, mint az emeletről vagy a szomszédból, mondják keserűen, és már fáj is a szívük. Meg hiába van a sövény, behallatszik a 21-es busz meg a 21 A is, és még a 210-est is idebaszták, ezt már a férj mondja, mert szereti a pontos megfogalmazást, nem azért, mert író, hanem azért, mert, na, mi legyen, pénzügyi szakember, vagy programozó, vagy csak azért, mert ilyen, ilyennek született. Ráadásul egy olyan jármű hangja (visszatértünk a buszokhoz), amely jármű az ő szempontjukból teljesen feleslegesen közlekedik, hiszen nem veszik igénybe. Aztán nem mondanak semmit, csak ülnek csendben, és fáj a szívük. Végül ráveszik magukat, hogy fájó szívvel elinduljanak a biopiacra. Szombat van. Most lehetőségünk kínálkozott, hogy elkísérjük őket, s egy rövid időre betekinthessünk olyan szereplők életébe is, akik a továbbiakban már nem fognak szerepelni, és míg kellemes gyalogtúrát teszünk a 12. kerület kies útjain, az ismerős lakosokon túl számtalan írói nehézséggel is találkozhatunk, például a narráció kérdését is vizsgálhatjuk. A leírás egy viszonylag

rövid időszakaszt tartalmaz, ha kicsit elmélázva kísérvük a szereplóket, s nem hajt be minket az esó egy boltba, de hát nem hajt be, mert nem írjuk bele az esót, tulajdonképpen benne is maradhattunk az aktuális időben, főleg, ha ismerjük ezeket az utcákat, meg-megállunk majd hőseinkkel együtt, és nézelődünk.

Azon is elgondolkodhatunk, hogy vajon mi egy regény valós ideje? Az az idő, ami a regényben meg van írva? Vagy az az idő, ameddig olvassuk, néha megszakításokkal, felébredt a gyerek, kávé, telefon. Vagy az az idő, amíg a regényben megírtakkal foglalkozunk, amikor azon törjük a fejünket, hogy ez most akkor hogy is van, hogy is van velünk, s még ehhez hozzájöhet az az idő is, amikor beszélünk róla. A regényidő relatív, gondolta az író, vagy aki az írot másolta, vagy valaki egészen más, aki hozzájutott a kinyitott laptophoz, és felcsapott afféle botcsinálta elbeszélőnek. Relatív, s ugyanakkor van benne egy bizonytalansági reláció is, mert nem tudni, hogy az időértelmezés melyik formája mellett cövekel le az olvasó. Hú, ez mekkora meglepetés, hogy egyszerre üti fel a fejét a könyv lapjain Einstein és Heisenberg, pedig a valóságban mennyire nem szerették egymást. Talán kicsit később még Niels Bohr is betoppan egy atommodellel, vagy az unokatestvérével, a kalandos életű Nils Holgerssonnal.